

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy a Mgr. Ondřeje Mrákoty v právní věci žalobce: **P. N.,** proti žalovanému: **Nejvyšší soud,** se sídlem Burešova 20, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2017, č. j. 29 A 170/2017 – 26,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

Odůvodnění:

[1] Žalobce (dále „stěžovatel“) se podáním doručeným Nejvyššímu správnímu soudu dne 4. 10. 2012 domáhá zrušení shora označeného usnesení krajského soudu, kterým byl zamítnut návrh na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Ačkoli stěžovatel podání označil jako odvolání proti usnesení krajského soudu, Nejvyšší správní soud je dle obsahu posoudil jako včas podanou přípustnou kasační stížnost.

[2] V řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ve věci poskytnutí informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, stěžovatel požádal o osvobození od soudního poplatku a o ustanovení právního zástupce. Uvedl, že je zcela nemajetný a je ve vazbě, kde nelze pracovat ani kopírovat (tato tvrzení doložil potvrzeními Vězeňské služby České republiky, Vazební věznice Olomouc ze dne 7. 3. a 22. 4. 2016).

[3] K výzvě krajského soudu stěžovatel předložil vyplněný formulář *Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce;* z něj vyplynulo, že je svobodný, bezdětný, nemá žádnou vyživovací povinnost. V současnosti je ve vazbě, kde nemá možnost zaměstnání. Nepobírá žádné příjmy z dávek hmotného a sociálního zabezpečení. Žalobce nevlastní majetek větší hodnoty a má dluhy ve výši asi 150 000 Kč u tří různých věřitelů.

[4] Krajský soud dospěl k závěru, že u stěžovatele jsou splněny zákonné předpoklady pro přiznání osvobození od soudního poplatku, neboť v současné době nemá možnost dosáhnout příjmu, neboť je omezen ve svobodě pohybu (je ve vazbě, v níž není možnost zaměstnání), nemá majetek větší hodnoty a má dluhy v celkové výši cca 150 000 Kč. Vzhledem k uvedenému soud shledal zvlášť závažné důvody pro přiznání úplného osvobození od soudních poplatků.

[5] Co se týče žádosti stěžovatele o ustanovení zástupce pro řízení o žalobě, krajský soud neshledal důvody, které by takovou žádost odůvodnily; konstatoval, že stěžovatel ke svému návrhu na ustanovení zástupce neuvedl ničeho, čímž by svou způsobilost hájit sám své zájmy před soudem zpochybnil. Zároveň k tomuto zpochybnění nevede sama o sobě ani formální a obsahová úroveň žaloby, a to navíc ve věci, která není po stránce skutkové a právní nadměrně složitá (stěžovatel se domáhal po žalovaném poskytnutí kopie stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve věci jiné osoby a nebylo mu vyhověno); z žaloby je zřejmé, že přesně chápe podstatu právního sporu, k němuž předložil cílenou, konkrétní a k věci se vztahující skutkovou i právní argumentaci. Krajský soud dodal, že v těchto souvislostech pak má zásadní relevanci samotná povaha sporu. Návrh na ustanovení zástupce výrokem II. napadeného usnesení zamítl. Proti tomuto výroku podal stěžovatel kasační stížnost.

[6] Stěžovatel nesouhlasí s názorem krajského soudu, že není důvod, aby mu byl ustanoven zástupce. Poukazuje na to, že sice žádné důvody neuvedl, nicméně předpokládal, že je soud dovodí ze zjištěných okolností (neuvedl žádný titul, je ve vazbě, nemá možnost kopírovat dokumenty). A že přihlédne k nerovnému postavení jeho a žalovaného (Nejvyšší soud). Namítá, že ho soud měl k doplnění důvodů vyzvat.

[7] Stěžovatel tvrdí, že usnesení krajského soudu bylo pro něho překvapivé, neboť v předešlých 16 řízeních mu byl advokát vždy přiznán. Poukazuje na právo na právní pomoc, které garantuje Listina základních lidských práv a svobod. Stěžovatel poukazuje na to, že nemá k dispozici ani zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, aby mohl posoudit podmínky pro ustanovení zástupce.

[8] Stěžovatel předestírá faktické důvody pro ustanovení zástupce. Především rovnost stran – stěžovatel je prostý občan „vyučený“ zejména v trestním, nikoli správním právu, je bez právního vzdělání; žalovaným je Nejvyšší soud, zejména jeho předseda, jeden z nejvíce erudovaných právníků, jehož názory jsou soudci brány až jako zákon, i sám stěžovatel je má za respektuhodné. Dalším důvodem je faktické omezení stěžovatele vazbou. Tuto skutečnost považuje trestní řád za důvod k ustanovení obhájce bez ohledu na závažnost činu. Stěžovatel nemůže svoji argumentaci v žalobě podpořit např. ani judikaturou, neboť k ní nemá přístup. Stěžovatel tvrdí, že důvody, které krajský soud považuje za zeslabující, jsou naopak podstatnými pro ustanovení obhájce. V případě odmítavého přístupu k poskytnutí informací se nejedná pouze o popření práva jedné osoby, ale jde potencionálně o tisíce osob, jejichž práva jsou popírána. Stěžovatel bojuje i za jejich práva, ustanovený zástupce bude zastupovat i ty občany, kteří byli nesprávnou rozhodovací praxí postiženi a nepodali žalobu.

pokračování

[9] Žalovaný v písemném vyjádření ze dne 6. 11. 2017 upozornil na změnu skutkového stavu s tím, že žalovaný jako povinný subjekt stěžovateli s odkazem na § 12 zákona o informacích, v požadovaném rozsahu informace poskytl, předmět řízení pod sp. zn. 5 As 287/2017 tedy dle něj odpadl, proto navrhuje zamítnutí kasační stížnosti pro nedůvodnost.

[10] Stěžovatel na uvedené vyjádření, které mu bylo zdejším soudem postoupeno, namítl, že bez správní žaloby by žalovaný informace nikdy neposkytl a z jeho strany jde nyní pouze o vylepšování procesní situace a matení soudu. V kasačním řízení jde o otázku poskytnutí či neposkytnutí právního zástupce, nikoli o to, zda žalovaný - jakožto povinný subjekt - splnil svoji povinnost či nikoli. Uvádí, že jelikož mu byla informace Ministerstvem spravedlnosti poskytnuta již před žalobou na povinného, je dezinterpretací a zaváděním soudu tvrdit, že to je předmět řízení. Již krajský soud uvedl, že předmětem řízení je změna nesprávné rozhodovací praxe; tím sice nesprávně odůvodnil neustanovení advokáta ve věci, ale přesně vystihl předmět řízení.

[11] Kasační stížnost není důvodná.

[12] Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, vyložil, že je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde § 105 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní neuplatní. To znamená, že v řízení o takové kasační stížnosti není dána povinnost zastoupení stěžovatele advokátem. Nejvyšší správní soud proto splnění podmínky povinného zastoupení v případě stěžovatele nevyžadoval.

[13] Při úvaze, zda je v řízení o této kasační stížnosti nezbytné k hájení zájmů stěžovatele advokáta ustanovit, vycházel Nejvyšší správní soud z následujícího. Výše uvedená řízení o procesních návrzích nejsou skutkově ani právně nijak složitá, ostatně zejména o návrzích na osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce rozhodl krajský soud již na základě těch podkladů, které mu k prokázání poměrů předložil stěžovatel. Ze spisu krajského soudu i z řízení o kasační stížnosti dále zřetelně vyplývá, že stěžovatel před soudy vystupuje zcela samostatně a dostatečně využívá svých procesních práv. Pro projednatelnost podané kasační stížnosti přitom postačí, pokud stěžovatel řádně a blíže vylíčí, z jakých věcných důvodů s rozhodnutím krajského soudu nesouhlasí; námitky k jednotlivým důvodům kasační stížnosti podle §103 odst. 1 s. ř. s. poté podřadí Nejvyšší správní soud eventuálně sám. Nejvyšší správní soud přitom shledal, že v podané kasační stížnosti stěžovatel uvedl alespoň základní důvody, pro které napadl usnesení krajského soudu. Kasační stížnost je tak bezpochyby projednatelná. Podle názoru Nejvyššího správního soudu je proto v možnostech stěžovatele, aby taktéž v řízení o této kasační stížnosti on sám hájil svá práva. Nedostatek zastoupení v tomto řízení podle názoru Nejvyššího správního soudu stěžovateli nijak nebrání v přístupu k soudu.

[14] Nejvyšší správní soud neshledal v postupu krajského soudu pochybení. Shodně dospěl k názoru, že v dané věci stěžovatele není dána podmínka nezbytné potřeby ustanovení zástupce k ochraně jeho práv. Stěžovatel se postupem podle zákona

o svobodném přístupu k informacím domáhal poskytnutí konkrétní informace, a nebylo mu vyhověno. Vede se žalovaným coby povinným subjektem spor týkající se poskytování informací podle zmiňovaného zákona, přičemž z ničeho není patrné, že by mělo jít o spor mající vztah k podstatným okolnostem stěžovatelovy životní sféry (netýká se jeho majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí). Při svých úvahách ohledně nutnosti právního zastoupení krajský soud zcela správně nepominul skutečnost, že žaloba byla podána v době, kdy již stěžovatel požadovanou informací fakticky disponoval, neboť mu byla poskytnuta jiným povinným subjektem (Ministerstvem spravedlnosti) a byla též zveřejněna. Soudní spor je tedy veden v podstatě akademicky, což stěžovatel ani nezakrývá (konkr. v bodě 4. žaloby sám uvádí, že cílem podané žaloby je změna rozhodovací praxe žalovaného, tedy nikoli poskytnutí dotčené informace; to, že požadovanou informaci již disponuje, vyplývá i z podané kasační stížnosti).

[15] Nejvyšší správní soud konstatuje, že stěžovatelem podaná žaloba je způsobilá k projednání krajským soudem, obsahuje rozhodující skutkové okolnosti. Nejvyšší správní soud se shodně s krajským soudem nedomnívá, že by k ochraně stěžovatelových práv v soudním řízení před krajským soudem bylo nezbytně třeba zastoupení ustanoveným advokátem. V této souvislosti lze odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 – 64, kde soud uvedl: „*Advokát bude ustanoven zástupcem účastníka k ochraně jeho zájmů tehdy, jde-li o věc po stránce skutkové nebo právní složitou a jestliže potřeba ochrany práv účastníka v soudním řízení vyjde najevo, např. z nekvalifikovaných podání účastníka, jímž se na soud obrací apod. Vzhledem k tomu, že největší nároky po odborné stránce klade na účastníka řízení formulování samotného návrhu (žaloby), navíc v poměrně krátkém časovém úseku, je právě obsahová a formální úroveň sepsané žaloby kritériem pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka.*“ Odkazuje-li stěžovatel na své nulové zkušenosti se soudním řízením správním, je taková námitka s ohledem na právě předestřený skutkový stav věci a její povahu a význam pro stěžovatele, irelevantní. Z podané žaloby i při „nezkušenosti“ stěžovatele v oboru správního práva je zcela zřejmé, co má být předmětem přezkumu, tj., zda rozhodnutí žalovaného bylo vydáno v souladu se zákonem.

[16] Pokud stěžovatel odkazuje na povinné zastoupení v trestním řízení, je tato námitka nepřípadná, neboť trestní řízení, v němž je rozhodováno o vině a trestu obviněného a spadá svojí povahou pod č. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluvy), je zcela odlišné od soudního řízení správního, v němž je přezkoumávána zákonnost již vydaného správního rozhodnutí; jedná se tedy nikoli o řízení nalézací, kde by bylo rozhodováno o věci samé (o vině a trestu), ale o řízení přezkumné. V rámci ústavně garantovaného práva na obhajobu (čl. 40 odst. 3, 4 Listiny) má obviněný v trestním řízení proto právo hájit se sám, tj. právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu, a prováděným důkazům, dále právo uvádět skutečnosti a navrhovat důkazy sloužící k jeho obhajobě, jakož i právo hájit se v jakékoli trestní věci prostřednictvím zvoleného obhájce. Právo na obhájce je součástí zákonem garantovaného práva na obhajobu (§33 trestního řádu). V řízení o žalobě ve správním soudnictví není povinné zastoupení advokátem, důvody, pro které lze advokáta žalobci přiznat, jsou striktně vymezeny v § 35 odst. 9 soudního řádu správního a omezují se pouze na případy, kdy je to *nezbytně třeba k ochraně práv* účastníka řízení; tak tomu však v případě stěžovatele není, jak bylo výše vysvětleno.

pokračování

[17] Konečně jako nepřípadnou je třeba označit argumentaci stěžovatele, jíž směřuje k ochraně všech ostatních možných žadatelů o informace, tedy se pasuje do role jakéhosi obecného žalobce a „ochránce“ ostatních osob. Nejvyšší správní soud konstatuje, že účelem správního soudnictví je poskytování soudní ochrany dotčeným (veřejným) subjektivním právům; má nezastupitelné místo v systému kontroly veřejné správy a poskytování ochrany subjektivním právům. Poskytování ochrany veřejným subjektivním právům ve správním soudnictví se uskutečňuje způsobem, který je stanoven soudní řádem správním a při splnění stanovených podmínek. Každý, kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, má právo obrátit se na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí (čl. 6 odst. 1 Úmluvy, stanovuje požadavek následného soudního přezkumu). Ochrany veřejných subjektivních práv se tedy může domáhat pouze ta osoba, která dotčení na svých právech konkrétně tvrdí.

[18] Stěžovateli lze přisvědčit v tom, že samotná skutečnost, že mu byla informace poskytnuta, jak uvádí žalovaný ve svém vyjádření, nemá na řízení o podané kasační stížnosti žádný vliv. Předmětem řízení před kasačním soudem není přezkoumání rozhodnutí žalovaného, to přísluší krajskému soudu. Předmět řízení před kasačním soudem, tj. přezkoumání rozhodnutí krajského soudu, kterým nebyl stěžovateli ustanoven advokát, je na skutečnosti žalovaným uvedené zcela nezávislý. Nelze proto s žalovaným souhlasit v tom, že předmět řízení odpadl; není zde proto důvod k odmítnutí kasační stížnosti.

[19] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že krajský soud neporušil zákon, pokud v případě stěžovatele neshledal relevantní důvody pro ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Krajský soud své úvahy náležitě a přezkoumatelným způsobem odůvodnil a Nejvyšší správní soud se s jeho závěry shoduje.

[20] Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost jako nedůvodnou v souladu s § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. zamítl.

[21] O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel, který neměl ve věci úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému žádné náklady přesahující jeho běžnou činnost nevznikly, proto mu soud náhradu nákladů nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. listopadu 2017

JUDr. Lenka Matyášová
předsedkyně senátu